

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΕΠ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΕΤΣΙΟΣ

ΦΥΣΙΚΗ ΔΗΜΩΔΗΣ

ΕΙΣ ΠΑΤΕΙΝ ΤΗΣ ΔΕΙΣΙΑΔΑΙΜΟΝΙΑΣ.

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΦΥΣΙΚΗ ΔΗΜΩΔΗΣ

ΕΙΣ ΠΑΤΣΙΝ ΤΗΣ ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΣ,

Ἐκ τῆς Γερμανικῆς Γλώσσης μεταφρασθεῖσα,

Καὶ φιλοτίμῳ δαπάνῃ

Τοῦ ἐντιμότατου Κυρίου Χατζῆ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΩΠΠ

Τῆ ἐκ Συμπνίχ εἰς Φῶς ἐκδοθεῖσα.

Ἐπιστολὴ καὶ διορθώσι Σπυρίδωτος Βλαντι.

ἘΝ ἘΤΙΗΣΙ. ΙΘΙΟ.

ΠΑΡΑ ΝΙΚΟΛΑΩ ΓΑΤΚΕΙ

Τῷ ἐξ Ἰωαννίνανο

Τῷ ΕΝΤΙΜΟΤΑΤῶ ΚΑΙ ΕΤΓΕΝΕΙ ΚΥΡΙῶ ΜΟΙ
 ΚΥΡΙῶ ΧΑΤΖΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝῶ ΠΩΠΠ
 Τῶ ΕΤΕΡΓΕΤῆ ΜΟΥ.

Ἄν ὑπὸ χάφορα πειραστικά ἐμποδίθῃς ἕως
 πῶρα ὑπὸ τῆ νὰ δείξω εἰς τὸ Κοινὸν τὸ φιλόκα-
 λον, καὶ δὺγενὲς τῆς ψυχῆς σου, καὶ τὸν ζῆλον,
 ὅπως ἔξοφεις νὰ ἰδῆς τοὺς ἐμογενεῖς σου ὅπως εἶν
 βελτιωμένους, καὶ αὐ ἐφάνῃ δια τῆτο ἀξιοκατά-
 κειτος, παρατείνας μέχει τῆδε τῆς εἰς φῶς ἐκ-
 δοσιῶ τοῦ παρόντος Βιβλίου, τὸ ὁποῖον οἰκεία
 δαπάνη, χωρὶς τινος ἄλλης σκοπῆς, ἢ τῆ κοινω-
 φιλῆς, προηρέθης νὰ ἐκδοθῆ εἰς τύπον* μὲ ὅ-
 λον τῆτο εὐ οἶδα ὅτι ἔχει τῆς φυσικῆς σου κα-
 λοκαγαθίαν, καὶ τῆς χριστιανικωτάτης ψυχῆς
 σου, καίτοι ἀγνοῶν τὰ ἀναχαιτίσαστα τῆς ὀρ-
 μῆς σου, καὶ συγγνώμημοι πατρικῶς, καὶ πα-
 ραβλέψεις χριστιανικῶς τὸ ἀκέρσιον σφάλμα σου,
 δὲ ὁ καὶ δέομαι πάνυ δέομαι* ἐξιέλγῃς δὲ ὡν
 παρὰ τῆς συγγνώμης ὁμολογῶ ὅτι τὸ κέρῃον τῆς

συμειδήσθως δε τὴν δοκῶσαν ἀχαρισίαν πρὸς
 τὰς πολλὰς, καὶ μεγάλας ἔργεσιαι, ὅπερ ἀ-
 πήλαυσα παρὰ τῆς Ἐντιμότητός σου, μοι εἶναι
 αὐτὴ παντὸς ἐλέγχος. Δέξαι λοιπὸν διμῶς ἡ-
 ὄδη, ἄνερ φιλόκαλε, καὶ ἔργετα μου, τὴν ἀφιέ-
 ρωσιν τῆς Βιβλίου, ἡ ὅποια δὲ σκοπεῖ μήτε
 νὰ σέ κολακώσῃ, μήτε νὰ παρασήσῃ τὰς ἀ-
 ρετὰς σου, ἀλλὰ νὰ δείξῃ σὲ μὴ τὸν ὑπὲρ τοῦ
 καλῆ ζῆλον, τῆ δὲ μεταφρασῆ τὸ σέβας, καὶ
 τὴν ἄκραν ὑποχρέωσιν πρὸς τὸ ἀξιάγασον ὑ-
 ποκείμενόν σου, καὶ νὰ ἦναι εἰς μνημεῖον αἰώνιον
 τῆς δόξα σου, καὶ τῆς δόξα σου πρὸς
 αὐτὸν, ὅς τις καὶ ὑπογράφεται

Διὰ παντὸς δὲγνώμων.

Π Ρ Ο

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Τὸ αὐτὰ χεῖρας Βιβλίον δεῦν ὑποβλέπει εἰς
 ἄλλα, εἰ μὴ εἰς τὸ νὰ φωτίσῃ τὸν νῦν τῆς πολ-
 λῶν, καὶ ἐπομῶς νὰ καταλύσῃ τὴν δεσποτείαν
 τῆς δεισιδαιμονίας, ἡ ὁποία εἶναι ὡς λοιμὸς
 τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει, παρασύρσασα ὄχι μόνον
 εἰς ἀτόπας πλαῦσας, ἀλλὰ καὶ εἰς αἰχροτάτας
 φράξεις, καὶ ὡς κακὴ πηγὴ, ἐξ ἧς ἀναβρύσ-
 σιν ἀπλῶς πιπρότατα νάματα, καὶ φαρμακῶν του
 τὴν υἰγίειαν, τὴν ζωὴν, καὶ τὴν οἰκονομίαν τῆς
 ἀνθρώπων· ὅθεν πολὺ συμφέρει ἀναμφιβόλως
 εἰς κοινὸν καλὸν τὸ νὰ ἐκλειζώθῃ τῆτο τὸ κα-
 κόν. Ἐντεῦθεν ἐκινήθησαν πολλοὶ πεπαιδευμέ-
 νοι, καὶ ἔγραψαν καὶ τῆς δεισιδαιμονίας, ἀναι-
 ρῶντες αὐτὴν μὲ φυσικὰς λόγους· ἀλλὰ τὰ Συγ-
 γράμματα τῶν δεῦν ἀναγινώσκονται ὑπὸ τὸν
 κοινὸν λαόν, ὅστις μήτε ἰξόρει αὐτὰ ὑπάρχωσι
 τοιαῦτα, καὶ ὅθεν τῆτο μῦθος ἀδιόρθωτος ὡς ἐκ
 τῶν· ἐ μὲν ἀλλὰ καὶ ὡς πολλὰ σκοτεινῶς γε-
 γραμμένα, δεῦν καταλαμβάνονται ὑπὸ τὰς ἀπεί-

ρες τῆς Φιλοσοφίας, καὶ Φυσικῆς. Δῆλον ὅμως,
 ὅτι ἡ γνῶσις τῆς Φυσικῆς ἀντίκειται εἰς τὴν
 δεισιδαιμονίαν, ὡς τὸ ποτάμι εἰς τὸ ποτά-
 μιον ρεῦμα· διότι πόθεν ἄλλοθεν λαμβάνει
 τὴν ἀρχὴν αἱ δεισιδαίμονες μωραὶ, ἢ ἀπὸ τῆς
 ἀγνοίας τῶν φυσικῶν φαινομένων, μητέρα πα-
 σῶν τῶν ἀποπιῶν; Διὰ ταῦτα πορὸ χρόνων ἠυχό-
 μιν ἰδίαν τινὰ κατέσασιν τῶν Σχολείων, ἀσφα-
 λίζουσαν τὰς νέας ἀπὸ τῆς δεισιδαιμονίας· διότι
 καθὼς δὲν ὑπάρχει ἄλλο μέσον ἀσφαλέστερον
 εἰς κατάπαυσιν αὐτῆς ἀπὸ τῆς συυδρομίας τῶν
 πεπαιδευμένων εἰς τὸ νὰ ἐναπείρωσι τὰς πλήθεις
 ἰδέας τινὰς περὶ τῶν συμβαινόντων καὶ φύσιν,
 ἔγωγε δὲν εἶναι κἀνείνας ἄλλος τόπος καλῆτερος
 εἰς ἐντύπωσιν τῆς Φυσικῆς, παρά τὰ Σχολεία,
 καὶ κἀμμία ἠλικία ἄλλη ἀρμοδιωτέρα, ἢ ἡ νεα-
 νική. Τὸ νὰ ἐλυθέρωθῶσιν οἱ προβεβηκότες τῆς
 ἠλικίας ἀπὸ μίαν ἄλογον δόξαν, χρειάζεται πο-
 λὺ περισσότερον κόπον· διότι αἱ δεισιδαίμονες
 ἀπάται τόσον βαθέως ἐρρίζωσαν εἰς αὐτὰς,
 ὥστε καταφροῦσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὅσα ὁ
 λόγος καὶ ἡ θρησκεία δικαιότατα τοῖς παρρη-
 ῶς ἄλογα. Ὁ ζῆλος ὁ περὶ τὰς ψευδεῖς δοξα-
 σίας των ἐρείδεται εἰς ἀπόληψιν ἀσφαλτοῦ κα-
 τ' αὐτὰς, καὶ ποτὲ δὲν τοῖς ἐπέπεσε νὰ ἀμφι-
 βάλωσιν εἰς τὰς ἀπατηλάς, καὶ εὐήθεις δοξα-
 σίας των· ὅθεν καθεὶς κείναι, ὅτι, ἔτι εἰς ἐχόν-
 των

των τῶν πραγμάτων, εἶναι δυσκολώτερον τὸ εἰ
 ἔλαττον τινὰς ποιῆσαι πεπαλαιωμένους δεισιδαίμο-
 νας, καὶ εἰ τῶν ἐμπειρίων ἄλλως σοχασμὸς *
 ὥστε μοὶ φαίνεται ὅτι μέγαν ἀσφαλίτερον εἰς
 ἐξάλειψιν τῆς δεισιδαιμονίας δεῖ δίδεται ἄλλο,
 εἰ μὴ αὐτὸ εἰσαξομένη μίαν δευτέραν φυσικὴν εἰς
 τὴν Σχολείαν, δι᾿ ἧς λαμβάνουσιν οἱ νέοι ὄρθας ἰ-
 διὰς τῶν φυσικῶν συμβεβηκότων * καὶ ἐπὶ ταύτῃ
 λοιπὸν σκοπῶ ἀπεδέχθην τὴν παρῶσαν Πραγ-
 ματείαν, τὴν ὁποίαν προσφέρω εἰς τὴν δοκιμα-
 σίαν τῆς Καινῆς, καὶ τῆς ὁποίας εὐχομαι καὶ ἐλ-
 πίζω ὅτι θέλω κάμει χρῆσιν τὴν Σχολείαν μας.
 Συμπερασματικῶς δὲ, ὥστε εἰς κατελαμβάνεται καὶ ὑπὸ
 τῶν τυχόντων. Τὸ ἐπιπέδον τῆς Φυσικῆς, ὅπου ἐ-
 πιπέδον εἶναι εἰς τὴν εἰρησύνῃ κατέστα-
 σιν ταύτης τῆς ἐπιστήμης, ἀποβάλλεται σωπτό-
 μως, σαφῶς, καὶ οὐλήπτως. Αἱ δεισιδαίμονες
 μωροί, καὶ μάλιστα αἱ πολλὰ γνωστοὶ (τὰ ἄλλα
 εἶδη αὐτῶν, ἅρα εἰ μὴ καὶ τὸ Βιβλίον διεξοδι-
 κὸν τὰ παραφέρω μὴ σιωπῶν) ἀειφέρθησαν
 κατ' ἐκείνας τὰς φυσικὰς πραγματείας, αἵτινες
 παρεστῆσαν ἐπαργῶς εἰς καθένα τὴν ἀλογίαν
 ποιῶν ἀτόπων ιδεῶν * μάλιστα ἐφρόντισα εἰς με-
 ταχειριδῶν τὸ τετελεμένον ὑφὸς τῆς λέγειν. Διὰ
 ταῦτα καὶ εἰς διασάφην τῶν φυσικῶν διδασκαλιῶν
 ἐκλεξα παραδείγματα γνωστὰ καὶ τοῖς χειροῖς,
 μάλιστα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ παρεστῆρα καὶ Ἰσορίας, ἅρα
 εἰ

να υποβάλω ὑπ' ὄψιν τὰ ἐκ τῆς δεισιδαιμονίας,
 δεινά, καὶ να τέρψω τὰς ἀναγνώσας, ἅμα δὲ
 καὶ να δώσω νύξιν εἰς τὸ να ἀναγινώσκωσι τὰς
 ἐν τῇ Βιβλίῳ διδασκαλίας με προσοχλίῳ· διό-
 τι ἡ φιλή ἑρμηνεία μοι ἐφάνη πολλά κοπώδης
 διὰ τὴν νεότητά, καὶ διὰ τὰς ἀηλίους καὶ τῆς
 δύο γυναιῶν. Διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἔδειξα εἰς
 τὸν ἴδιον καιρὸν καὶ τὴν ἐπιρροὴν ταύτης, ἡ ἐ-
 κείνης τῆς φυσικῆς ἀληθείας εἰς τὴν ὑγίειαν,
 καὶ οἰκονομίαν μας, καὶ τὸν τρόπον, καθ' ὃν θέ-
 λαν τὴν μεταχειριθῆ ἑπισηλῶς εἰς διόρθωσιν
 τῆς γεωργίας, καὶ τῆς οἰκονομίας· καὶ ἀναμφιβό-
 λως διὰ τὸ τοῦτο τὸ Σύγγραμμα προσμύεται με-
 γάλῃ ὠφέλειᾳ εἰς παῦσιν τῆς δεισιδαιμονίας, δι-
 εσκομῆρον εἰς χεῖρας τῆς πολλῶν, καὶ εἰσαχθῆ
 εἰς τὰ Σχολεῖα. Τότε οἱ Διδάσκαλοι ἀναγινωσ-
 κέτωσαν μεγαλοφώνως, καὶ σαφῶς ἐκ τῆς ἀπαξ,
 ἢ δις τῆς ἑβδομάδος εἰς ἀπαξάπαντας τὰς πε-
 ριέρισκομῆρας παιδας ἐν Κεφάλαιον· καὶ κατὰ τὸτο
 τὸν τρόπον δυνατὸν να παύσῃ ἡ δεισιδαιμονία
 τῶ κοινῷ λαῷ, καὶ αἱ διηγήσεις δεισιδαιμόνων
 γονέων δεῦν θέλαν κάμει πλέον ἰχυρὰ ἐντύπω-
 σιν εἰς τὰς νέας· καὶ, τῶ καιρῷ προχωρῆντος,
 θέλαν ἐλευθερωθῆ οἱ κοινοὶ διὰ τὰ δεινά δεσ-
 μὰ τῆς δεισιδαιμονίας, ὑφ' ὧν νυν κρατῆνται.
 Ἐν ἐπέτυχον τοῦ σκοπῆ μου, τότε δικασθῆ ἄς
 γῆ τὸ Κοινόν. Ἄλλ' ἴσως τὰ ἐν τῇ Βιβλίῳ δεῦ

κα-

καταλαμβάνονται ὅλα ἅπ' τὰς νέας· ζητεῖται ὅμως, αὐτῶν εἰς ἄλλος ἠδυνέτο νὰ γράψῃ βέλτητερα. Τὸ νὰ συγγραφή δημῶδης Φυσικῆ, βέλτηρος, καὶ σαφῆς εἰς πάντα εἶναι κόπος δυσκολώτατος· μὴ ὅλον τῆτο ὁ καθ' αὐτὸ σκοπὸς αὐτῆς, ἢ τῆς δεισιδαιμονίας κατέλυσις, δευτέρου ἐμποδίζεται ἕξ τῆτο· ὅτι τὸ ἀκατάληπτον τῆτω, ἢ ἐκείνῳ, καταληπτόν τῆ εἰτέρῳ· καὶ ὁ κοινὸς ἀνθρώπος, εἰ γέμισιν ὅλα τῆ ἀνθρώπων τὰ πράγματα, ἔχει εἰς χεῖράς τε φυσικὸν Βιβλίον ἐν τιμῇ βέλτῳ, φωτίζον τὸν νῦν τε. Πρὸς τέτοις δευτέρου γνωμοδοτῶ νὰ ἀναγινώσκωνται εἰς τὰ Σχολεῖα εἰς ὅλοκλήρη αἰ φυσικαὶ διδασκαλίαι· διδύς εἰς ἀρχῆς· διότι μερικῶν ἢ ἀνάγνωσις πρέπει νὰ γίνηται μόνον ἐν μέρει· π. χ. ἐν τῆ δ. 92. περὶ τῆ ἐραυῖα τόξου, ἰκανὸν, αὐτῶν ἀναγνωθῆ μόνον ἢ ἀρχῆ· καὶ τῆτο παρατηρητέον καὶ εἰς τὰ ἄλλα Κεφάλαια. Οἱ Διδάσκαλοι ἐχέτωσαν καὶ ταύτῳ τῆ φροντίδα.

Πρὸ τοῦ νὰ τελειώσω τὸν Πρόλογον, ἀναφέρω ἀκόμη καὶ τὸ ἐξῆς, ἕξ τὸ ὅποῖον ἴσως ἐλεγχθῶ. Πολλοὶ ἀμαθεῖς, καὶ ἀπλοῖ ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς ἐρριζωμένῳ τῆ βέλτῳ δόξασίαν, ὅτι ὁ ἀνθρώπος δύναται νὰ κάμῃ συνθήκῳ μὲ τὸν διάβολον, καὶ μὲ τὴν βοήθειάν τε εἰς ἐκτελεθῆ πράγματα ὑπὲρ ἀνθρώπων, καὶ νὰ γοητεύῃ καὶ ἀνθρώπους, καὶ κτελῆ· ὅθεν εἰδοξέ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

δοξέ μοι πολλά ἀναγκαῖον νὰ ἀντιπολεμήσω
μίασ τοιαύτῳ ἀφρονα γνώμῳ. Διὰ τῆτο ἀναι-
ρῶν μερικὰς δεισιδαίμονας πλαῦσας ἐδῶ ἢ ἐκεῖ
ἐδειξα, ὅτι ὁ δαίβολος δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐνεργῇ
ἀμέσως εἰς τὰ σώματα. Ἡ τελεία δεῖξις ὁμως
τῆτο τῷ θεωρήματος δὲν γίνεται εἰς τὸ παρὸν
Βιβλίον· καὶ τῆτο μοὶ δίδει ὑποψία πῶς θέ-
λων παραξενύθῃ μερικοὶ ὅθεν ἐξέσω μοι νὰ
εἰπῶ τῷ γνώμῳ μὲ δὲ βραχείων. Κατὰ τὸ ἐ-
μοὶ δοκεῖν, ἢ κατὰ τῷ Φυσικῆν δὲν ἔχεται πι-
θανόπιτος νὰ ἐνεργῆν πνύματα, μὴ λύωμνά
ὀργανικῶ σώματι, ἀμέσως εἰς τὰ σώματα, νὰ
χηματίζωσι μορφὰς ἀπὸ τὸν ἀέρα, ἢ ἀπὸ ἀλ-
λιῶ ὑλλῶ, ἢ νὰ παράγωσι θυέλλας· διότι ἀλ-
λέως συνέβαινον συμβεβηκότα κατὰ τὰς φυσι-
κοὺς νόμους ἀνεξήγητα. Ἀποπον προσέτι τὸ νὰ
προσάζηται εἷνας τοιῦτος δυνατὸς δαίμων ἀπὸ
μίασ γεαῖαν, ἢ ἀπὸ εἷνα ἀχρεῖον, ἢ νὰ παρα-
βιάζηται δὲ μὲσθ παιδαριωδῶν τελετῶν εἰς τὸ
νὰ παράγη φαντάσματα κατὰ τὸ νεῦμάτων, ἢ
νὰ ἐκτελῇ πράγματα ὑπὲρ ἀνθρώπον. Νομίζω
ὅτι ἐν τῇ ἀγία Γραφῇ δὲν περιέχεται τίποτε
τῆς παρέσης δόξης μὲ ἐναντίον, καὶ ὅτι αἱ ἐν-
στάσεις, τὰς ὁποίας μερικοὶ θέλουσι εὔρει κα-
τ' αὐτῆς, δὲκόλως ἠμπορεῖν νὰ λάβωσι καὶ τῷ
ἀπαύτισιν. Καταρχὰς ἠθέλον νὰ ἀναφέρω ὅλα
ταῦτα εἰς εἷν χωριστὸν Κεφάλαιον· ἀλλὰ δι' αἰ-
τίας

τίας τὰ ἀφῆσα, ἕξω ἄπο ὀλίγα, ὅ, πρὸς ἀνέφερον· ὅθεν οἱ ἀγχινοὶς Κριτικοὶ δὲν θέλουν μὲν ἰδεῖσαι ἅτῃ τῷ, καὶ οἱ δίκαιοι Θεολόγοι, περισκεφθέντες ἀπὸ προλήψεως τῆς λόγους κατὰ τῆς δαιμονικῶν ἐργειῶν εἰς τὸν σωματικὸν κόσμον, ἄπολύσασιν τῆς κατηγορίας Φυσικὸν, ὁ ὅποιος δὲν παραδέχεται τὴν Ἰουδαϊκὴν δαιμονολογίαν, καὶ δὲν τὴν νομίζει ἀναγκαῖον δόγμα τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας. Καὶ ταῦτα μὲν ὡς ἐκ τῆς Συγγραφῆς· ὁ δὲ Μεταφραστὴς, ἀποδέχεται ἑξ ἑαυτοῦ τὰ ἐξῆς.

Διατρέβων ἐν Τριεσίῳ καὶ τὸ 1806. ἔτος εὔρε τὸ παρὸν Βιβλίον ἀρμόδιον εἰς τὸ νὰ συμεισφέρῃ εἰς μικρὸν τῷ Γένει τῷ φωτισμῶν· ὅθεν καὶ τὸ μετέφρασεν, ὡς ἠδωκῆθη, ἅτῃ νὰ εἰσαχθῆ καὶ εἰς τὰ ἑδικά μας Σχολεῖα, καὶ νὰ διδάσκηται εἰς τῆς ἀφῆεις μαθηταῖς ἄπο τῆς Διδασκάλους τῶν, ἅτῃ νὰ ἀγαίνων ἄπο τὰ Σχολεῖα ἐλεύθεροι ἄπο δεισιδαιμονικῆς προλήψεως. Ἐζήτησε δὲ καὶ συδρομητικῶν εἰς τύπον αὐτῷ πῶν ἐντιμώτατον, καὶ ἀγαθῶν κύριον Χατζῆν Κωτσαπῆνον Πάππ ἄπο Σιμπινίε, ὁ ὅποιος ἅτῃ τὴν φυσικὴν καλωσιῶν, καὶ ἅτῃ τὸν ζῆλον τῆς βελτιώσεως τῆς ὁμογενῶν του, ἐδέχθη ἀθῶν τὸ ἀρόβλημα, καὶ ἅτῃ τὴν ἰδίαν εὐνοιαν πρὸς αὐτὸν κατέβαλε φιλοτίμως ὅλα τὰ ἐξοδα τοῦ τύπου, προσμύων νὰ ἰδῆ ἐντὸς ὀλίγου εἰς φῶς τὸ

τὸ Βιβλίον, καὶ ἐπομύτως καὶ τὸν θάραξον σκο-
 πόν του εἰς ᾧραξιν· ἀλλ', ὡς μὴ ὠφέλε; τοῦ
 Μεταφραστῆ ἀποδημήσαντος μετ' ὀλίγον, καὶ εἰς
 τὴν αὐτὴν ἀποδημήσαντος πατεῖδα, καὶ θεοφόρου
 τῆς τύχης πειραθείτος, δι' ἡν δὲν ἀκαίρησε γὰ
 πέμψῃ τὰ ἐλλείποντα ἔτι εἰς τὴν τελείαν ἐκ-
 δόσιν τῶ Βιβλίου, ἔμεινε κακῆ τύχῃ εἰς χεῖρας
 τῶ Τυπογράφου ἕως πῶρα, ὅτε προκύπτει εἰς
 φῶς, χωρὶς εἰδήσιν τοῦ Μεταφραστῆ· ὅθεν οἱ
 ἀναγινώσκοντες τῶ μὲν συγγνώψαν μακρὰν
 ἀπέχοντι, καὶ τὸ Βιβλίον μηδὲν ὡς τετυπωμένον
 ἰδόντι, μηδὲ καιρὸν λαβόντι τῆς διορθώσεως,
 τῶ δ' ὄγρονεϊ Χατζῆ Κωνσταντίνῳ Πάππ ὁμο-
 λογείψασαι χάριτας, εἴτι αὐτῶ ὠφελήσῳσι, ἀ-
 ποδιδόντες τὰ ἐλλειπῆ καὶ ἐσφαλμένα εἰς τὴν ἀ-
 πιστίαν, καὶ ἀμάθειαν τῶ Μεταφραστῆ.

Φ Ϛ.

ΦΥΣΙΚΗ ΔΗΜΩΔΗΣ

ΕΙΣ ΠΑΤΣΙΝ

ΤΗΣ ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΣ.

ΤΜΗΜΑ Α΄.

Περὶ Φυσικῆς ἐμ γείει.

§. 1. **Η** λέξις Φύσις δηλοῖ ὅλα τὰ σώματα, ὅ,πρ ὑπάρχουσιν εἰς τὸν κόσμον· καὶ ἡ ἐπιστήμη, ὅ,πρ πραγματεύεται διὰ τὴν ποιότητα, δυνάμεις, καὶ ὀνεργείας τῶν σωμάτων, ὀνομάζεται Φυσική. Λοιπὸν ἡ φυσικὴ ἐπιστήμη καταγίνεται κυρίως εἰς τὰ σώματα, ὅ,πρ δεισκονται εἰς τὸν σωματικὸν κόσμον, καὶ ἐρδυνᾶται αἰτίας τῶν συμβαινόντων ἐν φύσιν, εἰς αὐτόν.

Ὅθεν τότε λέγομεν, ἔτι ἔχομεν γνώσεις καὶ ιδέας τῆς φυσικῆς, ὅταν π. χ. ἰξδύρωμεν τὰς ιδιότητας τῶν σωμάτων· ὅταν καταλαμβάνωμεν, ὅπως ἔχει (ὅποια εἶναι) ὁ αἶρ, τὸ πῦρ, καὶ τὸ ὕδωρ· πῶς γεννῶνται ἡ βροχὴ, ἡ χιὼν, ἡ χάλαζα, καὶ τὰ λοιπὰ μετέωρα. (μετέωρα λέγονται, ὅσα συμβαίνουσιν εἰς τὸν αἶρα, βροχὴ, χάλαζα, κτ.) πῶς γίνονται αἱ κινήσεις, ὅ,πρ ἀδρατιρῶνται εἰς τὰ σώματα τῆς κόσμου, δηλ. εἰς τὸν ἥλιον, εἰς τὴν σελιώλυ, εἰς τὰ

Fisica popular.

A

ἄστρα.

ἄσρα· καὶ ὅταν τέλος πάντων γνωρίζωμεν τὰς αἰτίας, ὅ,πᾶ προξενῶν τὰς ἐκλείψεις τῆ ἡλίου, καὶ τῆς σελήνης.

§. 2. Ἡ φυσικὴ μᾶς ὠφελεῖ πολλά. Διὰ τὴν ἀποσιωπήσω τὰ λοιπὰ, ἡ γνώσις αὐτῆς μᾶς χρησιμεύει ὀπτημῶς εἰς τὴν οἰκονομίαν, καὶ γεωργικῶν. Ὅποιος ἐδιδάχθη τὴν φυσικὴν, λαμβάνει ἐκ ταύτης ὀρθοτάτους κανόνας, πῶς νὰ καλλιεργῇ ἀεὶς τὰς ἀγροὺς· νὰ φυτεύῃ, καὶ νὰ ἀναθῇ τακτικῶς τὰ δένδρα· καὶ νὰ θερίξῃ τὰ ὑγιέστατα, καὶ ἱοφιμώτατα χόρτα, τὰ ἀνήκοντα εἰς τὴν τροφὴν τῶν θρεμμάτων. πρὸς τούτοις καὶ νὰ κείρῃ ὀρθόπερον, ὁποῖον εἶδος ἀρότρων (ἀλεξίων) εἶναι τὸ κάλλιστον καὶ τὴν ἀσφορον γένος· καὶ γίνεται διὰ τῆς γνώσεως τῆς φυσικῆς ὀπτημῆς εἰς τὸ νὰ ἐφεύρη ἀσφορικὰ μηχανὰς, ἀρμοδίας εἰς τὴν οἰκονομίαν. Ὅμως οἱ καλοὶ κανόνες, ὅ,πᾶ αὐτὴ μᾶς δίδει εἰς βελτίωσιν τῆς οἰκονομίας, ἕως τῶρα ἀμελεῖνται ἀπὸ τῶν πτωχοτέρων γεωργῶν, διὰ τὰς ἀπολείψεις μάλιστα, ἀπὸ τῶν ὁποίων κυριεύονται.

§. 3. Ἡ γνώσις τῆς φυσικῆς χρησιμεύει πολλὰ καὶ εἰς τὴν ἀσφάλειαν τῆς ὑγιείας μας. πρὸς τοὺς ἄλλοις δείχνει, ὅτι καὶ χαμηλαὶ οἰκοδομαὶ τῶν χωρικῶν οἰκῶν, ἡ ὑπερβολικὴ θερμότης τῶν οἰκημάτων, καὶ τὰ ἀσάφιστα, ὅ,πᾶ παντελεῖν ἀφυλάττονται κλεισμένα, βλάπτει τὴν ἀνθρώπου τὴν κατοικῶντα εἰς αὐτὰ. αὐτὴ διορίζει γενικὰ κανόνας εἰς τὸν ἀνθρώπον, πῶς νὰ ἀσφαλῇ τὴν ὑγιείαν, καὶ νὰ ἀποφύγῃ τὰς νόσους. Τί ἄλλο σιωπῶνται γὰρ πᾶνταχῶς πτωχοτέρων ἀπὸ τὸ νὰ καταγίνωνται ἀνθρώποι δεισιδαίμονες εἰς τὸ νὰ θεραπεύων τὰς ἀρρώστιας τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῶν θρεμμάτων, δι' ἐπωδῶν, καὶ

ἐκ-

ἐκφώνησεως δεήσεων τινῶν· πόσοι ἄρρώστοι, οἱ ὅποιοι ὠφελῶσαν ἴσως ἀκόμη τὴν οἰκίαν των, καὶ τὴν πατρίδα των, αὐτὸν ἀνελάμβανον τὴν ἐγγίαιαν των, ἀποθνήσκον· διότι τὰς νομίζον μαγιστρύς, ἀπατώμενοι ἀπὸ ἀνόητον δεισιδαιμονίαν, καὶ δοκιμάζουσι νὰ τὰς θεραπεύσων μὲ ἀλογώπατριν μέθοδον! ἀλλ' ὅποιος ἔχει καὶ ὀλίγας μόνον ιδέας τῆς φυσικῆς, προσέχει νὰ μὴ περιπέσῃ εἰς τοιαύτην ἀνοσίαν· καὶ ὅταν τῷ συμβαίνωσι νόσοι, καταφεύγει εἰς ἰατρούς, ὅπου δυνάσται νὰ τῷ βοηθήσων.

§. 4. Ἡ φυσικὴ αὐξάνει καὶ τὴν ἡσυχίαν, καὶ εὐθυμίαν τῷ ἀνθρώπῳ· διότι τὰς ἐλευθερώνει ἀπὸ καθεὶ ἀλογον φόβον, εἰς τὸν ὅποιον ἡ ἀμάθεια κρημνίζει τὸν ἀνθρώπον, καὶ τοῖς δίδει τελείαν τίκην καὶ τῆς αἰχρᾶς δεισιδαιμονίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας δύνονται ὡς μὲ δέσμα τῶσαι χιλιάδες ἀνθρώπων. Ποῖος φοβεῖται τὰς πυρίνας δράκοντας, ὅπως διέρχονται διὰ τὸ αἶρος, καὶ τὰ ψαλιδῆ φῶτα, (εἶδος φωσφόρου πυρὸς ἐπάνω εἰς τὰς ἐλώδεις τόπους) ὅπως πηδῶν τὴν νύκτα ἐπάνω εἰς τὴν γῆν, ὅταν ἰξόρη, τί δηλοῦσι ταῦτα; ποῖος φέρτει, βλέπων εἴσα κομήτην, καὶ ἐρωτᾷ μὲ φόβον, τί σημαίνει ἡ ἐμφάνειά τε, ἢ πληροφορημένος, ὅτι ἔπος ὁ μεγαλοπρεπῆς ἀστὴρ δὲν διπλοῖ τίποτε; ποῖος, ὅπμιλέμενος τῷ ἔργῳ τε, προσέχει εἰς καλὰς, καὶ κακὰς ἡμέρας, αἱ ὁπεῖαι δεισκονται ἀκόμη σημειωμένα εἰς μερικά χρονολόγια, ὅταν ἦναι βέβαιος, ὅτι ὁ τόπος, καὶ ἡ θεῖσις τῷ πλανητῷ, δὲν ἔχει καμμίας ἐπάρρου εἰς τὴν εὐτυχίαν, καὶ δυσυχίαν τῷ ἀνθρώπῳ; ποῖος, ὅταν ἀσείρη καὶ φυτῶν, ὅταν κλωσῶν (ἐπιάζωσι) τὰ ὄρνιθιά τε, ὅταν ἀπογαλα-

πνίζονται οἱ μόχοι τε, ὑποβλέπει εἰς τὴν σελῶν, ἀπὸ δηλαδὴ αὐτῆ (καὶ τὴν ἑκφρασιν τῆ κοινῆ λαῶ) δέξασκται ἐπαύω, ἢ ὑποκάτω τῆς γῆς, ἀπὸ αὐξάνῃ, ἢ ὀλιγοσύνῃ (φθίνῃ), ἀπὸ ἦναι νέα σελῶν, ἢ πανσέλιος, ὅταν δὲ ἀμφιβάλλῃ, ὅτι ἡ σελῶν δὲ ἔχει κάμμιαν ἐργεῖαν εἰς αὐτά; Διὰ μέσων τῆς διδασκαλίας τῆς φυσικῆς βεβαίως, μόνον, καὶ πρὸ πάντων ἐλθούσωνται οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ κάθε δεισιδαιμονίας καὶ ἀφ' ἧ οἱ ἀναγνώσται με λάβωσι μερικὰς ιδέας τῆς φυσικῆς, τότε δὲ ἐγκρίνεται βέβαια τὰς δεισιδαιμονίας, ὅ, κα πολλοὶ φυλάττωσιν ἐξ ἀγνοίας.

Τ Μ Η Μ Α Β'.

Περὶ τῆς ποιότητος τῶν σωμάτων.

§. 5. Εἰς τὸν παρόντα κόσμον περικυκλόμεθα πανταχόθεν ἀπὸ πράγματα, τὰ ὅποια ὑποπίπτουν εἰς τὰς πέντε αἰδήσεις μας, (ὄρασιν, ἀκοῆν, ὄσφρησιν, γεῦσιν, καὶ ἀφῶν) καὶ ὀνομάζονται ἀπὸ ἡμᾶς Σώματα. Ταῦτα ὅχι μόνον σιωτίζονται ἀπὸ μέρη, ἀλλὰ δυνάμει καὶ νὰ κινῶνται. τῆτο μᾶς τὸ διδάσκον αἱ αἰδήσεις μας. τῆτο μᾶς τὸ λέγουσι τὰ αἰδήματά μας. λοιπὸν Σῶμα δὲν ὀνομάζεται ἄλλοτι, παρὰ κάθε πρᾶγμα σύνθετον ἀπὸ μέρη, καὶ κινητόν. τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, π. χ. σιωίσαται ἀπὸ κόκκαλα, κρέας, καὶ αἷμα· τὸ ξύλον χιζεται εἰς μέρη· λίθος, ὕελος, καὶ ἄσβεσος κλῶνται (τζακίζονται), καὶ ἕτω πρᾶκῦπτων πολλὰ μέρη. λοιπὸν